kenteni a civil társadalom szabadságát. Szomorú tapasztalata a túlélésnek, hogy a ma működő civil szervezetek forrásai szinte kizárólagosan külföldi programokból származnak. Ez a helyzet, amely talán egyik jellemzője a globalizálódó világunknak, de mindenképp sajátosan kelet-európai, a forrásvezéreltség és a valódi szükségletek közti egyensúly megtalálásának művészeivé tette a civil társadalom szervezeteit.

Megkésettség következménye, vagy a jövő üzeneteként értelmezhető ez a helyzet? A tíz esztendő talán kevésnek bizonyul ahhoz, hogy megnyugtató választ adjunk erre a kérdésre.

A Civitas Alapítvány történetére visszatekintve felidézhetőek a kezdeti évek lelkes szervezései, az első rendezvények, ahol a kisszámú csapat, rendszerint a Nyílt Társadalomért Alapítvány (FSD), vagy a Helyi Közigazgatási és Közszolgálati Intézet (ILGPS) támogatásával szakmai továbbképzőket tartott a közigazgatásban dolgozó szakemberek számára. A sikeres indítást és a két iroda kialakítását (Székelyudvarhely és Kolozsvár) tette lehetővé 1992-ben az akkori magyar kormány által nyújtott támogatás, valamint a Székelyudvarhely Megyejogú Város Önkormányzata biztosította székhely.

Az első években megnyilvánult a Civitas Alapítvány egyik fontos értékvállalása, a nyitottság és a polgári értékrend támogatása.

Hamarosan kialakult a mai napig is működő partnerség a Babes–Bolyai Tudományegyetem politológia és közigazgatási karával. Szakmai fejlődésünk jelentős mozzanatai voltak a partnereinkkel közösen megjelentetett szakkiadványok, szervezett konferenciák és tréningek. Társaink köre egyre bővült, Közép- és Délkelet-Európából és az Európai Unió országaiból sikerült programjainkhoz partnereket találni.

A megtorpanás a mi szervezetünk életében is közel másfél évig tartó túlélési periódust jelentett, amikor a mindennapok gondja lefoglalta az alapítvány minden erejét. Stratégiaváltással és a szakmaiság értékének felvállalásával sikerült kitörni ebből a helyzetből.

Alapítványunk tevékenységét mindvégig jellemezte az újítás, számos addig a nonprofit szférában nem alkalmazott megoldást honosítottunk meg. Ilyen volt a szakértői és a kapcsolatemberek hálózatának megszervezése, a nagyszámú külső munkatársakkal való sikeres együttműködés. A hálózati szervezési technikák (networking) alkalmazása, majd később a virtuális intézmény irányában történt elmozdulás úttörő szerepek voltak a civil szervezeti menedzsment területén.

A helyi civil társadalom fejlesztésében játszottunk katalizátor szerepet szakmai tanácsadással, a jogi bejegyzéshez és a projektek megírásához nyújtott segítséggel. Később az így életre segített „versenytársaink” lettek a partnereink a több éves programokat bonyolító konzorciumokban.

Együttműködési filozófiánkat a polgári önkormányzás eszméje vezérelte. Ebből ered a Civitas alapítvány alapképessége: a helyi önkormányzatok és a civil szervezetek hatékony együttműködésére épülő projektek generálása és menedzsmentje.

A közigazgatás és a civil társadalom mellett a helyi gazdaság fejlesztése szerepelt és szerepel kiemelt helyen a prioritásaink között. 1998 óta egyik fő szolgáltatásunk a helyi és regionális fejlesztési stratégiák kidolgozásában nyújtott asszisztencia, ezáltal próbálva egy koherens és követhető útitervet nyújtani a vidéki településeknek, a vidéki gazdaságnak.

Az utóbbi esztendőkben észlelhető elmozdulás a civil szférában, a bázisszervezetekre (grass root) és a professzionális forrásmenedzser- és tanácsadó szervezetekre való szétválás formájában jelentkezik. A bázisszervezetek a helyi közösségekkel való kapcsolattartásra, az önkéntesek mozgósítására és a helyi problémák és források feltárására szakosodnak. Az Európai Unió vagy az Egyesült Államok által fejlesztési céllal a térségbe vezérelt forrásainak érvényesítésére magasan képzett, megfelelően motivált személyzetre és professzionális menedzsmentre van szükség. A globális finanszírozók elvárásai közt gyakran szerepelnek a szofisztikált elszámolási technikák ismerete mellett a jelentős saját hozzájárulás, az intézményi képesség, a programalkotás és menedzsment képessége. Alapítványunk – felismerve a lehetőséget és a kihívást, ami ebben a fejlődési trendben rejlik – elindult a professzionális szolgáltató és menedzsmentszervezet kifejlesztésének irányában.

Ez már a jövő. A tíz esztendő kevés a mérlegkészítéshez, de a jövő megalapozásához talán elegendő.

A Civitas Alapítvány életét azok az emberek teremtették, akik a tíz esztendő alatt munkatársaink voltak. Ez volt az a többszáz kreatív és a polgári önkormányzásnak elkötelezett szakember, kik hosszabb vagy rövidebb ideig összekötötték sorsukat az alapítványunkban. Munkájuk sikere volt a jutalmuk és a tanulás, a tapasztalat, melyet ezen az úton szereztek. Legyen ezért számukra is köszönet munkájuk felemlítése az emlékkötetben. Közülük három ember nevét külön is meg kell említeni. András Péter, Orbán Árpád és Hajdó Csaba voltak, akik az alapítványt menedzselték. Az ők életük évekig egy volt az alapítványéval. Köszönet odaadásukért és felelősségteljes vezetői munkájukért.

Rendezvények

A fejlődő gazdaságok bankrendszerének modernizációja – RIF

A kolozsvári Bethlen Kata Diakóniai Központ újabb szakmai rendezvénynek nyújtott helyszínt 2003. május 31-én. A konferencia címe: A fejlődő gazdaságok bankrendszerének modernizációja, szervezői a Romániai Magyar Közgazdász Társaság Ifjúsági Frakciója, illetve a Sapientia Alapítvány Kutatási Programok Intézetének Mikó Imre Jog- és Közgazdaságtudományi Szakkollégiuma.

A konferenciát Ciotlăuș Judith, a RIF elnöke nyitotta meg, Somai József, az RMKT elnöke pedig üdvözlte a jelenlévőket. Somai József az ifjúság tudományra való nyitottságát hangsúlyozta, dicsérő szavakkal illetve az RMKT Ifjúsági Frakciójának tagjait, akik sűrű szakmai rendezvényeikkel a közgazdász ifjúság szakmei fejlődését szolgálják.

Első előadó, Szécsi Kálmán, a Raiffeisen Bank Hargita megyei igazgatója A román bankrendszer átalakulásának áttekintése címmel tartott vitaindítót. Megvallása szerint az átalakulás során végbement főbb folyamatokat szándékozott megvilágítani, hogy a továbbiakban szóló előadók mondandói számára bevezetőt, ugyanakkor keretet is nyújtson.

Szerinte a bankrendszer vizsgálatának a piac kontextusában kell történnie, elemezve az ország és a régió gazdasági rendszereit. A rendszerváltás utáni gazdasági mutatók elemzésével szemléltette a román bankrendszer fejlődését, mely szerinte, bár pozitív irányú, mégsem keltette fel eléggé a külföldi befektetők figyelmét. Hangsúlyozta a GDP utóbbi három éves növekedésének, az infláció fokozatos csökkenésének és a szintén egyre jobb inflációs előrejelzések fontosságát.

Elmondta viszont, hogy a külföldi beruházások terén stagnálást érzékelünk 1999 óta, és az elmúlt esztendőben sem történt nagy változás. Romániában a külföldi tőke aránya lemarad a régió országainak hasonló mutatójától.

A portfolió beruházások és a tőzsde, mely szoros összefüggésben van a bankrendszer fejlettségi szintjével, alulteljesítenek. Úgy a tőzsdei tőkésítés, mint az ügyletek volumene tekintetében 2002-ben Románia az utolsó helyet foglalja el a közép-kelet-európai országok között.

A bankrendszer szoros kölcsönhatásban áll az állampapírpiaccal is. A román piacon tulajdonképpen reál negatív kamatok léteznek, mivel az állampapírpiac mesterségesen lenyomta a kamatokat. A lakossági betétek a devizapiac irányába tolódtak el.

Románia devizatartalékai az utóbbi néhány évben növekedtek, külföldi adósságaihoz hasonlóan (2003 februárjában 15,675 milliárd USD). Az ország lakossági és vállalati szektorban kihelyezett hitelállománya növekedési trendjében megfigyelhető, hogy a román lejjel ellentétben a devizák aránya fokozatosan nő, ezen belül pedig az euró nyer egyre nagyobb részt.

Megvizsgálva a RNB külföldi összaktíváinak szerkezetét 2002-ben és ezt viszonyítva a 2001-es helyzethez, megállapíthatjuk, hogy az értékpapírok, valamint a devizák aránya emelkedett az arany kárára.

Szécsi vitaindító előadásában rámutatott arra, hogy a térség iránti tőkeérdekeltség mérsékelt, idézve egy, a The Economist által közzétett cikket, mely szerint a román bankpiac fejlődik, ellenben kicsi és kockázatos, illetve a térségből hiányoznak a nagybefektetők.

Utolsó gondolatként rámutatott arra, hogy a bankpiacot egy organikus úton való fejlődés jellemzi Romániában. Nincs koncentráció, amely elősegítené a kockázat csökkenését. A magas fokú szegmentáció szintén kockázatforrás. A RNB intézkedéseket hoz a kockázat kordában tartására: szigorúan meghatározza a pénzintézmények kötelező tartalékrátájának nagyságát, emeli a tőkemegfelelési mutatókat. Szécsi újra idézte a The Economist-et: szerintük a nagy külföldi befektetők néhány év múlva érkeznek majd, és a kormány is reméli, hogy a román bankrendszer biztonsága nő, ezt a RNB utóbbi néhány évben hozott határozott intézkedéseivel támasztva alá.

Marc Canizzo, az Osprey Capital partner menedzsere a bankok átszervezéséről tartott előadást. Szerinte az 1990-ben újraszületett román bankrendszer tipikus problémákkal találkozott: a mérleg aktív oldalán a régi kihelyezési portfoliókat kellett felszámolni, újabb rossz adósságok keletkeztek; a bankrendszer túl óvatos a kölcsönök nyújtásában; sok területen a nyájhatás érvényesül, mint például a jelzálogpiac szereplőit a konkurencia túlzott befolyása és követése jellemzi.

Behelyezve a román bankrendszert a globális struktúrákba, Canizzo elmondta, hogy a globális pénzügyi piacokat a liberalizáció, deregularizáció, fokozatos privatizáció és egyre hangsúlyosabb technológiai fejlődés jellemzi.

Canizzo véleménye szerint az operacionális átszerveződést a konzervatív mentalitás akadályozza.

Az előadó a kérdésekre válaszolva elmondta, hogy elégedetlen az ország fejlettségi szintjével és az átalakulási folyamatok ritmusával, de bízik benne, hogy tíz éven belül a generációcsere is hozzájárul a gyors és tényleges „rendszerváltáshoz”.

A konferencia harmadik előadója Sípos Ágnes, a brassói

székhelyű Finansbank ügyfélkapcsolattal foglalkozó munkatársa, aki a bank-ügyfél kapcsolat lehetőségeiről és kihívásairól beszélt. Gyakorlatias előadása többéves bankszakmai tapasztalaton alapult, kihangsúlyozta a humán tényező fontosságát, a szoros kapcsolatot az ügyféllel és a gyors, minőségi kiszolgálást. Kiemelte az új szolgáltatások megjelenésének fontosságát, ugyanakkor hangsúlyozta, hogy például az online banking elterjedése nem valószínű az infrastruktúra hiánya miatt. Szerinte a tőkepiaci műveletek liberalizációja nagyon elmaradott, a banki műveletek bürokráciája szintén jelentős hátráltató tényező. Ugyanakkor figyelemre méltó gyakorlati tanácsokkal szolgált a banki műveletek kockázatának csökkentésére, ajánlotta a bankgaranciát, mint az export-importálók biztonságos kifizetési eszközét, és felhívta a figyelmet az okmányos inkasszó előnyeire.

Végül a gyakorlati bankszakember szemével tekintve állítja, hogy főleg a kis- és középvállalatok számára hosszadalmas és nem akadálymentes a hitelfelvételi eljárás, és hosszú távú hitelt a bankok nem nyújtanak, ami korlátozza a vállalatok lehetőségeit. Hitelnyújtás előtt a bank mélyreható hitelelemzést végez a vállalat tevékenységi köréről, piacáról, pénzmozgásairól, beszállítóiról, ügyfeleiről, megvizsgálja likviditási, tőkefedezettségi és egyéb mutatóit, fizetési fegyelmét, és csak ezután hajlandó hitelt nyújtani, amelynek fajtáját és struktúráját - az előadó meglátása szerint - a pénz felhasználási céljának kell nagy mértékben befolyásolnia.

A kolozsvári Amerikai Gazdasági Kirendeltség részéről Michael Mates konzul tisztelte meg a konferencia résztvevőit. Előadásában – melynek címe: Hol vannak az amerikai befektetők? – elmondta, hogy az amerikai befektetők – akárcsak a többi befektetők – ugyanazokkal a problémákkal találkoznak: törvénykezési és szabályozási instabilitás, a folyamatok átláthatatlansága és előrejelezhetetlensége, magas bürokrácia és korrupció.

Számadatokkal alátámasztva elemezte az AEÁ romániai befektetéseinek alakulását: az Államok a harmadik helyen áll a külföldi befektetők sorában, 1990 és 2002 decembere közötti összbefektetése 708,2 milliárd dollár. Legfőbb szereplők a Coca-Cola, Qualcomm, Phillip Morris és a Timken Bearings.

Kolozs megyében az ország egészéhez viszonyítva kielégítő szintű az amerikai befektetések aránya, és ebben még növekedésre számítanak. A fent említett akadályok viszont merőben gátolják a fejlődést, a megvesztegetések láncolata elkerülhetetlen, és a mindennapi élethez tartozik. Gyakran a privatizált gyárakat és intézményeket felelőtlenül kezelik, aktíváikat elkótyavetyélik, nullához közelítő termelékenységű ipari mamutokat tartanak fenn, a munkakörülmények és munkagyakorlat korlátozza külföldről származó menedzsereket. Tapasztalatai szerint azonban léteznek állhatatos, optimista, lényegrelátó és a helyi bürokrácia ellen kitartóan harcoló külföldi befektetők, akik sikeres befektetésekkel próbálkoznak Romániában.

Utolsóként dr. Terták Elemér, a magyarországi Dresdner Bank vezérigazgatója tartott előadást Változások a magyar bankrendszerben az elmúlt 25 évben címmel. Beszédének mottójául Jean Kerr amerikai író (1922–2003) gondolatát választotta: „A sikernek nincsenek szabályai, de sokat tanulhatsz a hibákból". Magyarország utóbbi 4-5 éves fejlődésének elemzésén keresztül szándékozott vizsgálni a román bankrendszer modernizációs folyamatát.

Kiemelten beszélt a Magyarországon 1987–89-ben végbement kétszintű bankrendszer létrehozásáról; a MNB „tiszta" jegybankká alakításáról. Azonos időszakban hoztak létre öt számlavezető pénzintézetet; bontották le a vállalati és lakossági szektorok közötti „falakat"; alkották meg a társasági jogot és liberalizálták a külföldiek befektetéseit.

A rendszerváltás után Magyarországon a működő pénzintézetek száma exponenciálisan megnőtt, majd viszonylag stagnált a 40 körül, gyakoriak voltak a fúziók és bankcsődök. A legnagyobb négy bank együttes piacrészesedése 52,8%, ami oligopol piacra utal, ugyanakkor a 18 magyarországi bankcsoportból 15 külföldi tulajdonban van. A térség országaiban dominál a külföldi tulajdon: a piaci részesedésük 57% volt 2001-ben, és éves növekedésük 60%-kal haladta meg az átlagos 20%-os ütemet.

Az Európai Unió 2002-es éves jelentéséből idézve: „Nagyfokú jogbiztonság van. A tulajdonjogok határozottan léteznek" és „A magyar pénzügyi rendszer stabil; viszonylag jól szabályozott és felügyelt."

Terták szerint a térség országai – hasonlóan a kontinens többi országához – inkább „bankirányultságúak", ez azonban nem befolyásolja növekedési kilátásaikat; sokkalta fontosabb a hatékony és jól felügyelt pénzügyi szektor megléte. Nemcsak a tőzsdei kapitalizáció kicsi, de a kötvénypiac is csupán a negyede az uniós átlagnak; ez pedig azt jelenti, hogy a bankok inkább a nagy ügyfelekre koncentrálnak a KKV-szektor fontossága ellenére.

A bankrendszer modernizációjának fő kihívásait a következőképpen foglalta össze: nő a nem-bankok támasztotta verseny, erősödik a gazdasági és pénzügyi integráció, folytatódik a technológiai verseny, növekszik az igény az átláthatóság, az információ és a megbízható vállalatigazgatás, valamint a szabályozás prociklikus jellegének mérséklése iránt.

A kérdések megválaszolása után kötetlen beszélgetésre és baráti találkozóra került sor az előadókkal, mely lehetőséget nyújtott a vélemények közvetlen ütköztetésére.

A SAPIENTIA Alapítvány Kutatási Programok Intézetének Mikó Imre Jog- és Közgazdaságtudomány Szakkollégiumának bemutatása

ROMÁN ERIKA

A Sapientia Alapítvány Kutatási Programok Intézetének Mikó Imre Jog- és Közgazdaságtudomány Szakkollégiumát a magyarországi szakkollégiumok példájára hozták létre jogász- és közgazdász hallgatók a Sapientia Alapítvány támogatásával. A szakkollégium Romániában egyedüliként biztosít keretet a magyar anyanyelvű jog- és közgazdasági szakmában tanuló hallgatók elitképzéséhez.

A szakkollégium elősegíti a hallgatók szakmai fejlődését, művelődését, nyelvtanulását, ezzel is hozzájárulva egy tájékozott, a XXI. század követelményeinek maradéktalanul megfelelő romániai jogász- és közgazdász-társadalom létrejöttéhez. Ugyanakkor a szakkollégium segíti tagjai elhelyezkedését, a magas fokú szakmai képzettségnek megfelelő érvényesülési lehetőségek felkutatásával.

A szakkollégium alappillérei a szakmai munka, közösségi élet, valamint a társadalmi, szociális és kisebbségi kérdések iránt tanúsított érzékenység.

A szakkollégium szervezési formája: a szakkollégium működési alapelvei a demokrácia szabályainak elsajátítását szolgálják. Ennek keretét a Szakkollégium Szervezési és Működési Szabályzatában foglaltak biztosítják. A szakkollégium intézményrendszere és működése a tagok öntevékenységén alapul, összhangban a szakkollégium céljaival.

A szakkollégium legfontosabb szerve a Közgyűlés, amelynek minden szakkollégista tagja, ez a szerv határozza meg a szakkollégiumi kötelezettségeket és fogadja el a Szervezési és Működési Szabályzatot.

A szakkollégium igazgatóját, csakúgy, mint a Diákbizottság tagjait, demokratikus módon, szavazás alapján a Közgyűlés választja meg egy évre.

A szakkollégium fő céljaival (jogász-, illetve közgazdászelitképzés, a társadalmi érzékenységre való nevelés) összhangban megalakultak az egyes tevékenységi területekért (oktatás, kutatás, karrier/szakmai gyakorlatok, utánpótlás, valamint stratégia/foundraising) felelős munkacsoportok. A szakkollégistáknak kötelező legalább egy munkacsoport munkájához érdemlegesen hozzájárulni.

A szakkollégisták létszáma: A Sapientia Jog- és Közgazdaságtudományi Szakkollégiumot jelenleg 17 közgazdász és 5 joghallgató alkotja. Minden iskolai évben egyetlen felvételi kerül megrendezésre, mely nyitott bármely első- vagy másodéves nappali tagozatos, Kolozsváron tanuló jogász vagy közgazdász hallgató számára. A már végzett szakkollégisták a szakkollégium szenior tagjaivá válnak.

Szakmai tevékenysége: A szakkollégium a felsőoktatási intézmény oktatási tevékenységén túlmenő szakmai képzést és önképzési lehetőségeket nyújt tagjainak. Következésképpen céljainak megvalósításában alapvető szerepe van a tartalmas kurzusok, előadássorozatok szervezésének, ezek mellett azonban a vitadélutánok, a műhelygyakorlatok, a filmklub járulnak hozzá a szakkollégisták magas fokú képzéséhez, valamint látókörük tágításához.

Az előadók, oktatók kiválasztása az erre vonatkozó szabályzat alapján történik. Két fő követelmény határozza meg a folyamatot: egyrészt a szakkollégisták mindenkori igényei, másrészt a kurzusvezető vagy előadó szakmai felkészültsége iránt támasztott szakmai követelmények. A szakmai képzés része a belső minőségbiztosítás, a megszerzett tudás nyilvános beszámolási formában történő ellenőrzése. Ennek kereteit, a kötelező teljesítményre vonatkozó előírásokat a szakkollégium saját szabályzatában rögzíti, megszabva egy részvételi és teljesítményi minimumot.

A szakkollégium tagjainak lehetősége van kutatatási tevékenységben való részvételre, a témakörben elismert szakemberek irányításával.

A szakkollégiumi munkához hozzátartozik a külső szakmai fórumokon való részvétel, például: TDK-, OTDK-dolgozatok, publikációk, konferenciák. Minden szakkollégista köteles elkészíteni legalább egy TDK-dolgozatot, ugyanakkor a szakkollégium befejezésének időpontjában rendelkeznie kell egy nemzetközileg elfogadott nyelvvizsgával.

A szakmai munka egyrészt az adott szakterület legkiválóbb kutatóival, oktatóival való intézményes együttműködésben, másrészt öntevékeny szerveződésben, belső előadók részvételével folyik.

A Mikó Imre szakkollégium tevékenységének számottevő része nyitott nem szakkollégista jogász és közgazdász hallgatók számára is.

A szakkollégiumi programok működéshez szükséges infrastrukturális eszközöket és anyagi hátteret, illetve az ingatlanbérlést a Sapientia Alapítvány Kutatási Programok Intézete biztosítja.

A szakkollégium tevékenysége politikai pártoktól független.

Szakkollégiumunk több hazai és magyarországi szakkollégiummal tart fenn szoros kapcsolatot, valamint nyitott további kapcsolatok létesítésére.